

M. MARVLI DELMATAE
TROPOLOGICA DAVIDIADIS EXPOSITIO

Neven Jovanović edidit

De hac editione nota

Haec editio non est critica, sed tantummodo aliquid auxili parat studiosis Marci Maruli. Etsi editiones omnes quattuor quae antehac in lucem venerant examinaveram — id est Zagrabiensem anni 1954 (Badalić); Emeritensem anni 1957 (Marcovich); Zagrabiensem alteram, anni 1974 (Gortan); Spalatensem anni 1984 (Gortan et Glavičić) — fidem imprimis tribuendam putavi codici ipso illo Taurinensi (Biblioteca Nazionale, Torino, G-VI/40, c. a. 1517; Expositionem tropologicam ff. 137r-152v exhibent), ut autographo et eo unico adhuc invento. At deerat facultas codicis ipsius inspiciendi, ita ut imaginibus photographice expressis uti necesse esset. Quo in labore veniebant mihi subsidio aliquot notae criticae Miroslavi Marcovich, editioni Emeritensi adiectae.

In ratione verba Latina scribendi Maruli nostri proprietates quas, quod Expositionem attinet, nullus editorum priorum respexerat, passim (ut potui) honoratus sum. Nomina quae auctor ipse in textu stilo notaverat litteris cursivis scripsi. Capitales vero litteras aliter quam Marulus posui; ab quibus exorsus sum cuncta nomina dei Christiani sicut est mos in hodierna Vulgatae editione Societatis Biblicae Stuttgartiensis. Signis autem interpungendi usus sum quae in sententiis magis pausas rhetoricas quam structuras grammaticales significarent.

Constat Expositio Davidiadis ex quattuordecim capitulis, sicut Davidias ipsa ex quattuordecim libris; quibus capitulis brevis prologus atque epilogus additi sunt. In hac editione Expositionis capituli ulterius in paragraphos partiuntur, ut singuli paragraphi singulas allegorias rerum in Davidiade gestarum contineant.

Notarum in editione duo sunt genera; quorum unum locos similes Sanctae Scripturae exhibet secundum praedictam Vulgatae editionem Stuttgartiensem quartam (anni 1994); alterum autem genus indicat ubi manuscripti folia atque paginae incipiant. Post textum indicem nominum addidi, ubi numerus primus capitulum, alter autem paragraphum denotat.

Tropologica Daudiadis expositio
(Prologus)

P.1

Sub¹ Veteris instrumenti historiis Noui latere mysteria Apostolus testatur dicens: Omnia illis contingebant in figuram.² Ostendere igitur aggrediar Spiritu Sancto adiuuante breui uerborum compendio Daudiadis res gestę, quas ut potuimus nostra poesi complexi sumus, quo spectent quosue typos in se habere mihi uideantur nouitatis.

P.2

In omnibus fere Dauidem puto personam gerere Christi; Saulem autem Iudeos, qui Christum persequebantur, significare. Tum sub prophetarum dictis factisque contineri utriusque Legis autoritatem.

I.

1.1

Igitur per Samuelem prophetam arguitur Saul inobedientię in Deum, et Dauid succedit in regno; quia Iudeis Euangelio non credentibus, quos utriusque Scripturę redarguit autoritas, Christus incipit regnare cum tribu *Iuda*, id est cum his qui ipsum confitentur Dei Filium mundique Dominum ac Saluatorem.

1.2

Samuel autem qui interpretatur audiens Deum in frustra concidit³ Agag regem Amalechitarum. Apostoli Christo audientes impugnant gentilium sacrificia simulachrorumque cultum gladio lacerant ueritatis. *Agag* enim festiua solemnitas dicitur, *Amalech* gens bruta ac fatua interpretatur. *Dauid* uirum manu fortem sonat et uultu desiderabilem. Hic est Christus qui ligauit fortem ipse fortior, et idem desyderatus cunctis gentibus a populo fidei suscipitur, atque a Iudeis regnum transfertur; dicente propheta: Quum uenerit sanctus sanctorum, cessabit unctio uestra.⁴ Translatum est regnum de tribu Benjamin ad tribum Iuda id est de filiis amaritudinis ad filios confitentes Christum regem et glorificantes. Vtrumque enim significat *Iuda*.

¹ 137r

² *I Cor 10,11*

³ 137v

⁴ Verba Daniheli prophetae ascribuntur (cf. *Dan 9.24–26*), leguntur autem apud pseudo-Augustinum (PL 42.1124ff.), in medio aevo apud Ptolomaeum Lucensem (Bartolomeo Fiadoni, 1240–1327) in *Continuatione S. Thomae De regno*, Johannem Duns Scotum (1266–1308) in *Ordinationis Prologi parte secunda, De sufficientia sacrae Scripturae Quaestione unica: Utrum cognitio supernaturalis necessaria viatori sit sufficienter tradita in sacra Scriptura*. Sententia postea usi sunt e. g. William Langland in *The Vision of Piers Plowman* (1370), et Martin Luther *Brief D. Martin Luthers wider die Sabbather an einen guten Freund* (1538).

1.3

Saul agitur spiritu immundo, et Dauide cytharam pulsante refocillatur; hoc est Iudei in immunditia infidelitatis uersantes desipiunt, quidam tamen Christum audiendo conuertuntur.

1.4

Iam primum Daud fit armiger Saulis; quia Christus primum docuit Iudeos, et crucem quę eius arma sunt, inter illos portauit, ut Ioannes testatur.⁵

1.5

Goliam inter idolatras Palestinos fortissimum interemit. Christus diabolum qui gentibus dominabatur, Euangelii uulgatione contriuit.

1.6

Palestini Dauidem fugiunt, ut in illum rursus armentur. Gentiles⁶ ecclesię Christianę persecutionem parant nolentes recipere Christum. Palestini quippe oris confusiones interpretantur. Quid autem gentilium errore confusius deos innumeros colentium? Interpretantur etiam ora maleatorum, quia martyres Christi persecutionum maleis tundere aggressi sunt.

II.**2.1**

Daud cum Ionatha Saulis filio inuit amicitiam, et eius reuelationibus a Saulis inuidia saluatur. *Ionathas* columbę donum interpretatur, quod Spiritus Sancti donum est. Spiritus autem Sancti dono Iudeis Lex data est, ideo Ionathas Saulis est filius; cuius Legis reuelatione patuerunt mysteria Christi, quę in illa continentur sub uelamine figurarum. Hinc nos ipsorum Iudeorum proprię Scripturę non credentium manifestam cernentes insaniam pericula occidentis litterę uitamus, et spiritui qui uiuificat adheremus.⁷ Ob hoc Ionathas, id est Spiritus Sancti⁸ donum nostrę fidei fauet, et eorum reprobatur perfidiam.

2.2

Saul tamen Dauidem præficit militibus. Et Iudei initio patiuntur ut plebem doceat Christus et magister eorum sit.

2.3

Quum autem Saul uidisset præferri sibi Dauidem laude uirtutis, odio eum habuit, et uitę illius insidiari coepit. Sic Iudeorum principes quum cernerent plebem abire post Christum, et miracula⁹ eius prædicare,¹⁰ inuidentes quęsierunt eum interficere.

⁵ cf. *Io 10*

⁶ 138r

⁷ cf. littera enim occidit Spiritus autem uiuificat *II Cor 3,6*

⁸ sancti *corr. ex sancto MS*

⁹ 138v

¹⁰ præditare *MS*

2.4

Sępenumero cum Dauide in gratiam se redire simulat Saul, et Iudei Christum tentantes blandius interrogant, non ut discant, sed ut accusent.

2.5

Saul despondit Dauidi filiam Michol pro pępuciis Palestinorum. *Michol* interpretatur aqua ex omnibus, quę est aqua baptismi inter omnes optabilior, quia a maledicto primorum parentum liberamur. Hęc aqua sponsa est Christi; quia nisi Christo plena fide adhęserimus, baptisma nihil nobis proderit. Saulis autem filia dicitur, quia a Iudeis coepit baptizante eos Ioanne et postea discipulis Christi, qui et ipsi Iudei erant.

2.6

Dauid pro sponsa Michol numerat Palestinorum pępucia; quia Christus incircumcisos conuersos baptismo purificat.

2.7

Saulem fugit; fugit Christus Iudeorum persecutionem, donec ueniat hora eius regnandi in cruce.

2.8

Qui quęrebant Dauidem a Michola delusi re infecta reuertuntur ad Saulem. In discipulos Christi baptismi gratiam pędicantes Iudeorum furit dementia, sed qui in flagellis pro Christo susceptis gaudebant, cogi nequeunt, ut ipsum negent, et illi spe sua decepti ad infidelitatem suam redeunt.

III.**3.1**

Dauid fugiens uenit ad Samuelem. Christus litteram occidentem uitans¹¹ aperit spiritalem sensum prophetarum, qui aduentum suum pędixerant.¹²

3.2

Missi Dauidem comprehendere, coeperunt prophetare. Et satellites Iudeorum missi ut Christum capiant, uerbis eius stupefacti redeunt et aiunt: Nunquam homo sic locutus est.¹³

3.3

Dauid fugiens ab¹⁴ Achimelech sacerdote accipit panes sanctos et gladium Golię Gethi. Christus fugiens Iudeorum perfidiam, a sacerdotio eorum amouet gratiam panis in corpore suo sanctificati, porrigitque discipulis; accipit gladium quo Goliath periit, ut in eo uincat etiam nationes idolis deditas, et Iudeis incredulis nihil prosit ablata diabolo potestas.

¹¹ cf. II Cor 3,6, ut supra

¹² 139r

¹³ numquam sic locutus est homo Io 7,46

¹⁴ ab corr. ex ad MS

3.4

Dauid fugiens ad Achim Getheorum regem insaniam simulat. Et discipuli Christi a Iudeis repudiati transeunt ad gentes, et dum insanire putantur aiunt: Nos stulti propter Christum, sed stultum Dei sapientius est hominibus.¹⁵ *Achis* interpretatur frater meus. Et Dominus ait: Qui fecerit uoluntatem Patris mei qui in cęlis est, hic frater meus et soror et mater mea est.¹⁶ *Gethei* dicuntur torcularia; quia gentiles conuersi fuderunt sanguinis sui mustum pro confessione nominis Christiani instar torculorum.

3.5

Venit Dauid ad speluncam Odollam. Illic sui ad ipsum conueniunt. Deinde a Gad propheta monitus uenit in terram Iuda. *Odolla* interpretatur testimonii approbatio. Ostendere se coepit Christus ad speluncam¹⁷ id est obscuritatem scripturę prophetarum de se testantium. Deinde uenit in terram Iuda id est ad populum confitentem se et Nouę legi adhęrentem; ad quam sui conueniunt. Sui enim sunt qui in ipsum credunt.

3.6

Sacerdotes Nobę a Saule cęduntur; quia Christo in carne ueniente perire debebat Iudeorum sacerdotium.

3.7

Abiathar Achimelechi filius fugit ad Dauidem et ab eo benigne est susceptus; quia Christus sacerdos in ęternum ne Iudeos quidem ad se uenientes repudiat, nemini claudens ianuam salutis.

III.

4.1

Ceila a Palestinis obsidetur, a Dauide liberatur. Ceila interpretatur sustollens se ipsam. Fideles persecutionem passi ab idolatris a Christo liberantur et ad cęlum tolluntur donati corona martyrii.

4.2

Dauid uenit in Ziph. Ziph dicitur flores germinans. Quia ad quem uenit Christus, hic affectibus floret piis, et germinat operibus uirtutum.

4.3

Sed quoniam multi etiam a perfectionis culmine corruunt, Dauid a Zipheis proditur, et a Saule circumdatur. Sed Saul quum audisset hostes in regnum irruisse a Dauide recessit. Christus ad Iudeos uenerat, ex quibus Iudas Zipheus erat, dum apostolatus dignitate floreret, sed uitio subuersus uendidit Christum Iudeis; qui quum ipsum comprehendere parati essent, timuerunt plebem et recesserunt.

---

¹⁵ cf. nos stulti propter Christum *I Cor 4,10*; quod stultum est Dei sapientius est hominibus *I Cor 1,25*

¹⁶ quicumque enim fecerit uoluntatem Patris mei qui in caelis est ipse meus et frater et soror et mater est *Mt 12,50*

¹⁷ 139v

4.4

Dauid uenit in Engadi; quod interpretatur¹⁸ oculus tentationis. Et Christus Dominus ductus est in desertum ut tentaretur a diabolo; tunc diabolus tentauit illum per oculum tentationis, quum ostenderet ei regna mundi.

4.5

Dauid latet in spelunca, Sauli oram clamidis abscindit, et Saul desinit eum persequi. Christus latebat in obscuritate Veteris scripturę, in qua Iudei cęcutiebant. Sed illis quos conuertit ostendit oram clamidis abscissam id est sensum Scripturę spiritalem, et agnoscere coeperunt Saluatorem.

4.6

Samuel moritur, et Dauid uenit in Pharam. Vaticinia de Christo finem accipiunt, et Euangelium inter ferocissimas gentes uulgatur. *Phara* enim ferocitas interpretatur.

4.7

Dauid in Nabalem iratus, per Abigailem eius coniugem placatur. *Nabal* stultum sonat et fatuum. Abigail pater meus exaltans. Christus oderat idola colentium fatuitatem; perire merebantur nisi Deus exaltasset ancillam suam Virginem immaculatam, ipsam filii sui constituens matrem, ut ipsius meritis placaretur Christus, et conuerteretur mundus, et fatuitas in sapientiam mutaretur.

V.**5.1**

Mortuo Nabale Dauid Abigailem sibi coniunxit. Extirpata idolorum¹⁹ stultitia Christus ecclesiam sibi sponsam fecit, et quę demoniis seruiebat, facta est uxor Christi per fidem.

5.2

Dauid superinduxit²⁰ *Achinoen*; hec interpretatur fratris decus. Fratres Christi Iudei erant; ex his elegit apostolos, qui ipsum pędicando et exaltando facti sunt eius decus.

5.3

Saul iratus Dauidi Micholam eius sponsam tradidit Phalto. Diximus per Michol baptismum significari. Phalti autem interpretatur liberatus. Iudei ergo quanuis Christo infensi auertere ab illo niterentur sponsam eius ecclesiam baptismo consecratam, tradere tamen illam non poterant nisi per baptismum liberato. Fidelium enim coetu constat Christi ecclesia.

5.4

Saul Zipheis prodentibus Dauidem obsedit in colle Achille. Achila²¹ interpretatur susceptio eius. Ziphei ergo id est florentes non uirtute sed malicia

¹⁸ 140r

¹⁹ idolorum *corr. ex* Iudeorum *MS*

²⁰ 140v

²¹ *sic*

accusant Christum coram principibus Iudeorum, et illi uitę eius insidiantur, et eiusdem susceptores persequuntur.

5.5

Dauid noctu ingressus tentorium Saulis, tulit cyphum et hastam, ipsum uero interimi prohibuit; ob hoc Saul placatus abiit. Ingreditur Iesus Saulis tentorium, dum aperit Iudeis abdita Scripturarum, et sensuum noctem sua expositione facit lucescere. Saulem dormientem non permittit interimi, Iudeos incredulos non statim punit, sed interim donec conuertantur, aufert ab eis cyphum et hastam; quia nec calicem sanguinis Domini bibere nec hasta defensionis ueritatem tueri possunt qui²² adhuc non credunt. Saul hoc uidens placatus abiit. Iudei quippe, qui dormiunt, placari nequeunt: qui uident, illi placantur. Non enim uiderent, nisi crederent: increduli cęci sunt.

5.6

Dauid proficiscitur ad Achim in Palestinam et habitat in Sicelech et ipsos Palestinos occulte prędatur. Transit Christi prędicatio ad gentiles et Christus habitat in *Sicelech*, quod interpretatur defecatio uocis adductę, hoc est habitat in illis, qui uocem extenuant in consensione unius Dei, quam dilatauerant in plurimorum deorum cultu, et errorum suorum fecem expurgantes, ueritatis puritatem admittunt. Tum autem Dauid occulte prędatur Palestinos, quum Christus intimis inspirati-onibus ad se trahit peccatores, siue incredulos gentiles.

5.7

Palestini armantur in Saulem, Romani in Iudeam.

5.8

Periit Saul cum filiis. Infideles Iudei, non recipientes Christum, lapsi sunt in interitum sempiternum.

5.9

Fleuit Christus pręuidens eorum euersionem, sicut Dauid Saulis necem et Israhelitarum cladem.

5.10

Palestini ascendunt in *Iezrahel*, id est gentiles accesserunt ad uidentes Deum. Sic enim interpretatur *Iezrahel*. Videntes autem Deum dicuntur prophetę. Porro uincere aliter Iudeorum errorem non potuissent, nisi Scripturarum ueterum autoritate eos refellissent. Suo illos telo confoderunt.

VI.

6.1

Dauid rediens in *Sicelech* comperit eam²³ ab Amalechitis uastatam, et uxores suas inde captiuas abductas; currit post inimicos, et recuperat prędam. *Sicelech* interpretauimus esse gentiles conuersos. Ad quos Christus rediens inuenit heresum incursionibus subuersos; et uxores suas id est ecclesias, alias abisse post Arrium,

²² 141r

²³ 141v

alias post Photinum aut Manicheum, et cetera perfidie monstra. Sed cum ueritatis predicatoribus consurgens subiugauit errores et recuperauit predam, et ecclesie que iam dicebantur Arriane, facte sunt Christiane.

6.2

Et reuersus est in *Sicelech* id est ad conuersos suos in fide solidandos.

6.3

Israhelice in Gelboe prostrati ceciderunt, et Saul cum filiis periit, et ciuitates a Palestinis occupate sunt. Et Iabice sepelierunt Saulem cum filiis. *Gelboe* sonat aceruum pluuiarum. In aceruo pluuiarum gratie diuine gentes ad Christum conuerse uictoria potite sunt, et Iudei in sue incredulitatis obstinatione perierunt cum filiis id est cum omnibus erroris sui sectatoribus. Ciuitates occupate id est ecclesie a Christianis edificate. Sed *Iabice* id est intelligentes, Iaba enim intelligentia dicitur, Saulem et filios eius sepelierunt: quia gentiles Scripture sensum bene intelligendo dixerunt, Lex et prophetice usque ad Ioannem.²⁴

6.4

Dauid dolore afficitur ob interitum Saulis et Ionathe et populi Israel. Quia Christus flebat eos perire, pro quibus ipse mortem passurus aduenerat; mortis eorum autorem²⁵ diabolus interimi iubet dum eius potestatem sua passione compescit.

VII.

7.1

Dauid ascendit in Hebron, ungitur in regem, benedicit Iabitis, qui sepelierunt Saulem. *Hebron* dicitur uisio sempiterna. In hac uisione Christus regnat. Benedicit Euangelii doctoribus, qui finem statuerunt Legi, que ipsum uenturum significabat queque finiri debuit, quum ipse uenisset.

7.2

Filius interim Saulis Isboseth biennium regnat in Ierusalem Abnero autore. Quia Iudei post Christi passionem regnarunt, donec a Romanis deleti sunt. Et hoc Abnero autore, id est diabolo, qui regnantes obsecabat, ne Christo crederent. Abner enim interpretatur lapis lucidus. Lucidus quippe erat ante peccatum, postea obstinatione induruit ut lapis. *Iesboseth* autem interpretatur coequatus mihi. Quia Iudei submittere se Christo noluerunt, quasi pares illi.

7.3

Dauid regnat in Hebron annos septem. Per septenarium uniuersorum summa denotatur. Semper enim Christus in uisione regnat eterna, quod est in *Hebron*.

7.4

Adduntur menses sex, fortasse quia in sexta etate apparuit nobis in homine assumpto.

²⁴ Lc 16,16

²⁵ 142r

7.5

Abner, Isboethi dux, et Ioabus, dux Daudis, inter se pugnant. Superior tamen euadit Ioabus, quia Legi pręualet Euangelium. Neque enim Ioab semper in malam partem est accipiendus.²⁶

7.6

Azahel tamen, frater Ioabi, ab Abnero interficitur. *Azahel* uidens Deum designat. Multi enim fidei oculis uident Deum, sed uoluptatibus superati pręcepta fidei non sequuntur. Hos *Abner*, id est diabolus, in ęternum trahit interitum, si in tempore non se correxerint.

7.7

Sepelitur in Bethlem, id est in ecclesia tanquam fidelis. Quia de occultis ecclesia non iudicat,²⁷ licet ille Dei iudicio damnetur.

7.8

Ioab reuertitur in Hebron, id est fidelis post carnis uel diaboli pugnam uictor ad cęlestium contemplationem redit.

7.9

In Hebron Daudi nascuntur filii. Qui enim Christi diuinitatem humanitatemque recipiunt, filii Dei uocabuntur, non ex sanguinibus, sed ex Deo nati.²⁸

7.10

Isboeth cum Abnero rixatus restituit Daudi Micholam et Abnero autore Israel, id est omnes reliquę tribus, receperunt Daudem regem. *Isboethus*, qui coęquatus dicitur, Iudeum designat prius superbum, qui deinde contra Legem, quam non intellexerat, indignatus, currit ad baptismum, quod est Daudi restituere Micholam. Et *Abner*, qui hoc loco Legem significat, quum et ipsa sit lapis lucidus, in tabulis lapideis digito Dei descripta, omnibus per spiritalem sui sensum suadet, ut se Christo regi submittant, si salui esse cupiunt.

7.11

Isboethum filii Renon dormientem interimunt, caput afferunt Daudi²⁹ in Hebron et ipsi Daudis iussu interficiuntur. Et caput Isboethi in Hebron sepelitur. *Isboethum* Iudeum ad Christum conuersum diximus, sed plerique conuersi erroribus postea ab hereticis implicati sunt. *Renon* enim ecclesia uel congregatio interpretatur. De qua in psalmo dicitur: Odiui ecclesiam malignantium et cum impiis non sedebo.³⁰ Qui tunc caput interempti ad Daudem deferunt, quum se de sectę suę multiplicatione iactant. Sed ob hoc iustius ipsi Christi iudicio damnantur. Tunc autem et caput interempti sepelitur, quum error illorum finem accipit. Et id quidem in Hebron, ut ubi Deus uidetur, inde fugiat diabolus.

²⁶ 142v

²⁷ CIC Decr. Grat. IX, lib. 5, tit. 3, cap. 34

²⁸ cf. *Io 1,13*

²⁹ 143r

³⁰ *Ps 25(26),5*

7.12

Dauid uenit in Hierusalem, expulit Iebuseos, arcem Syon muniuit et appellata est Dauidis ciuitas. *Hierosolyma* interpretatur pacifica uel uisio pacis. Quia Christus uenit in pace, et Deus homo factus est. Expulit *Iebuseos qui interpretantur conculcatio mea*. Quia non possunt habitare cum Christo qui Dei mandata contemnunt et arrogantem suam pedibus conculcant. Syon muniuit, id est ecclesiam ueritatis doctrina firmavit, et uocari coepit ecclesia Christi.

VIII.**8.1**

Hiram, rex Tyri, mittit Dauidi materiam ad domum edificandam. *Hiram* uigilantem significat, Tyrus fortitudinem. Qui Christo uigilat, rex³¹ Tyri est, quia in tentationibus fortis est. Præmittit Christo materiam bonorum operum ad construendam æternam domum in cælis.

8.2

Dauid accipit adhuc alias uxores. Quia Christus multas nationes fidei unius consortio sibi copulauit.

8.3

Palestinos uicit in Raphidim. Iterum eos in se insurgentes eodem loco concidit. *Palestini* designant gentiles idolatras. *Raphidim* interpretatur tentatio uel laxæ manus. Gentiles cum Christo pugnabant, quum Christianos persequerentur. Sed dum tentant Christi nomen delere et ad martyres perdendos laxant manus, uicti sunt. Quia uisis miraculis conuersi sunt. Et rursum a Christo cæsi sunt, quum pro Christo mori non dubitarent. Et qui multos contra Christum occiderant, iam et ipsi pro Christo mortem subire non detrectabant.

8.4

Dauid reduxit arcam a Palestinis redditam. Quia Christus reparauit gratiam, primorum parentum culpa amissam. Tunc autem arca a Palestinis Dauidi redditur, quum gentiles conuersi Christo obedire incipiunt.

8.5

Oza arcam tetigit et mortuus est. Quia sacra manibus contrectare sacerdotibus licet, aliis non licet. Qui non consecratus hostiam sanctam palpat, animæ mortem incurrit, sicut Oza corporis.

8.6

Arca primum ducitur in domum³² Obededon, et ei prospere cædunt omnia. Quando Christi sacramentum reponitur in domo cordis *Obededon*, id est seruientis ruffo, id enim Obededon interpretatur, in domo animæ seruientis Christo ruffo, cui dicitur : Quare rubrum est indumentum tuum?³³ — tunc anima illa uirtute

³¹ 143v

³² 144r

³³ Quare ergo rubrum est indumentum tuum *Is* 63,2

sacramenti illius prosperatur. Nam a peccatis præteritis purgatur, a præsentibus abstinere, a futuris cauet et uirtutibus proficit.

8.7

Demum arca ducta est in Hierusalem et postea sub Salomone pacifico in templo collocata. Quia de Christi sacramento est dictum: In pace inuentus est locus eius,³⁴ et: Beati pacifici quoniam filii Dei uocabuntur.³⁵

8.8

Regem ante arcam Domini ludentem derisit uxor et sterilitate damnatur. Christum irriserunt Iudei, et bonorum fonte contempto uirtutis fructum proferre nequuerunt.

8.9

Templum Dei edificare non Dauidi permittitur, sed eius filio Salomoni. Quia ille bellator fuit, hic pacificus. Pacifici ergo Dei templum sunt. Vterque præ se fert personam Christi. Sed in Dauide Christus est disputans cum Iudeis et contendens cum gentibus: in Salomone in cruce moriens, ut corporis sui sacrificio nos Deo reconciliet et in triduo excitet templum Iudeorum perfidia destructum.

8.10

Et pulchre hoc quidem Nathan nunciare inducitur. *Nathan*³⁶ enim interpretatur donans donum uel donatus gratiæ. Non enim nostris meritis hoc factum est, sed per gratiam Spiritus Sancti diuinæque largitatis donum. Sed nunc ad Dauidem unde discesserat redeat oratio.

8.11

Dauid cecidit Palestinos, a Moabitis exegit tributum et a Syris; fregit Adadezerum regem Sobæ, equos eius subneruauit, et cum spoliis uictor Hierosolymam rediit. *Palestini* ore contudentes interpretantur; hos Dauid cecidit quia Christus maledicos damnat. *Moabite* de patre genitos sonant. *Syria* in sublimitatem transfunditur. De Deo patre omnes geniti sumus, quia ipse creator omnium. Syri autem sumus quum superbia efferimur. Ab omnibus Christus obedientiæ tributum exigit et humilitatis, ut Deum patrem confitendo ab illo nos creatos esse testemur et Christo obediendo gratiam referamus Saluatori. *Adadezer* præcipuus separator interpretatur, *Soba* serra secans. Separatores nostri heresiarchæ fuerunt, serra erroris desecare nitentes quod catholicæ ecclesiæ adhærebat per fidem; sed Christo uincente illi perierunt. Christus enim equos eorum id est argumenta, quibus confidebant, ueritatis gladio subneruauit, eaque concidere fecit, ostendens nullam esse in eis uim, qua nixa stare possent; et cum spoliis id est cum conuersis, qui³⁷ prius auersi erant, rediit in domum pacis, destructo errore qui ueritati repugnabat. Tunc conuersi Deo gratias agunt.

³⁴ et factus est in pace locus eius *Ps* 75(76),3

³⁵ *Mt* 5,9

³⁶ 144v

³⁷ 145r

8.12

Ideo Thou rex Emath gratulatum misisse Daudi dicitur de uictoria aduersus Adadezer. *Thou* amens uel errans dicitur, *Emath* formidans eos. Ante enim filii formidinis et erroris erant; postquam resipuerunt, iam non erant thou neque emath, sed ueraces in credendo, et audaces in Christum confitendo.

8.13

Dauid percussit Idumeos. Idumei interpretantur ruffi, rubei, terreni, sanguinei; ruffi iracundos significant, rubei inuidia inflamatos,³⁸ terreni eos qui terrenarum rerum curis implicati nihil de cęlestibus cogitant, sanguinei crudeles, quos nulla mouet erga proximos pietas. Tales Idumeos iustus iudex in malo perseuerantes damnat.

VIII.**9.1**

Dauid Miphibosetum Ionathę filium bonis paternis donat, et mensę suę participem facit et Sibam seruum cum filiis terram eius colere iubet. Miphiboseth os confusum, os uerecundum interpretatur. Qui de malo erubescit, haud facile ad peccata prolabitur; et quoniam talis erubescencia de dono Spiritus Sancti uenit, ideo Miphiboseth est filius *Ionathę*, qui columbę donum interpretatur. *Siba* agros eius³⁹ cum filiis colere iubetur. *Siba* interpretatur conuersio. Conuersionis filii sunt sensus nostri. Quum ad Deum conuertimur, de peccato uerecundamur, et sensus a turpi uoluptate auersos ad excolendum animę agrum compellimus, et ubi abundabat peccatum, superabundat gratia; atque ita mensę Christi efficimur participes, corpori et sanguini eius communicantes.

9.2

Annon Ammonitarum rex male accipit Daudis legatos. Ioab aduersus eum missus percussit Syros eius conductitios. Dauid quoque percussit Syros, ab Adadozero⁴⁰ missos, et Sobabum principem militię interemit. Christus Dauid noster misit legatos suos apostolos ad gentiles conuertendos; sed *Annon*, qui interpretatur gratificationi murmurans, Ammonitis autem imperans, qui interpretantur comprimentes me <...> murmurare infideles coeperunt, et eos persequi et per milites suos comprimere. Sed Ioab, qui interpretatur inimicus, hoc est diabolus, percussit Syros, id est superbos. *Syria* enim in superbiam uertitur. Quia persecutores aduersum Christianos potestati diaboli traditi erant. Hos et Dauid noster damnat; ideo et ipse cęcidisse Syros refertur, qui ab *Adadozero* missi erant, id est a separatore, qui a Christo separat. Hi sunt uel heretici uel demones uel idolatrę persecutores. Sobabum⁴¹ Adadozeri ducem interimit. Damnata enim Christus morte ęterna eos, qui suppliciis afficiunt Christianos, nisi et ipsi conuertantur. *Soba* enim serra secans interpretatur.

³⁸ sic in MS-to

³⁹ 145v

⁴⁰ Adadozero sic; idem infra; sed in Adadezero em. Marcovich et post eum alii

⁴¹ 146r

9.3

Ioab uastat fines Ammonitarum et obsidet Rabbam. Quia diabolus humani generis inimicus, genti infideli dominatur et idem obsidet Rabbam. *Rabba* interpretatur iudicium. Nam et illos diabolus infestat, qui iudicio in bonis malisque discernendis utuntur, dum nititur mentem eorum peruertere.

9.4

Dauid cum Bersaba Vrię adulterium committit et ipsum Vriam occidi facit. Penituit⁴² illum, et Deus mortis ęterne poenam in poenam pęsentium aduersitatum commutauit. Viduam Bersaben Dauid duxit uxorem. Absit ut Dauidem peccantem Christi personam gessisse dicamus, qui peccatum non fecit nec dolus inuentus est in ore eius.⁴³ Citra peccatum tamen fortasse non inepte intelligere possumus Bersaben Sanctam scripturam esse. *Bersabe* enim interpretata est fons septimus, fons iuramenti, puteus satians, puteus saturitatis. In ea est fons septimus, id est fons quietis et fons iuramenti, id est pactum ęterne salutis pęcepta eius moralia seruantibus; puteus satians et puteus saturitatis, de quo satiantur qui fide plena ad eum accedunt. Quę enim alia scriptura⁴⁴ id efficere potest ut satiet, nisi ista in qua est ęterne beatitatis promissio? Scriptura ista Vrię erat uxor. *Vrias* interpretatur lux mea Dei, siue lumen meum Domini, uel Dominus ignis meus, aut Dominus incendium meum. Sola est enim quę mentem credentis illuminat, sola quę ipsam charitatis igne accendit. Illuminatorum igitur et charitate ardentium uxor est Bersabe. Hanc adamauit Christus dicens: Scrutamini Scripturas, ipse enim sunt quę testimonium perhibent de me.⁴⁵

9.5

Huius primogenitus filius mortuus est, secundus regnauit. Primi Iudei incredulitate perierunt, secundi gentiles in fide Christi dominantur.

9.6

Amisit ipsa primum uirum Iudeos, et secundo iuncta est Christo, qui non uenit soluere Legem, sed adimplere. Seponamus interim crimen adulterii et homicidii a Dauide nostro, et inueniemus: quia Bersabe adultera erat sub Iudeis, ipsam non recte obseruantibus, postea, *Vria* mortuo, id est Dei luce in Iudeis extincta, iuncta est Christo Domino, et per eum genuit filios, qui in illa Christum prophetatum fide receperunt.

9.7

Aduersa patitur Dauid: et Christus a iuuentute sua in laboribus fuit.

9.8

Ex hac genitus est Salomon pacificus, quia ipsa nasciturum pędixit saluatorem.

⁴² sic in MS-to

⁴³ qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore ipsius *I Pt 2,22 (Is 53,9; II Cor 5,21; I Io 3,9)*

⁴⁴ 146v

⁴⁵ scrutamini scripturas quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere et illae sunt quae testimonium perhibent de me *Io 5,39*

9.9

Ioab expugnaturus⁴⁶ Rabbam uocat Daudem, illi cędens uictorię gloriam. Diabolus quippe tentare potest conuersos, qui dicuntur *Rabba*, uincere non potest, nisi ipsi consenserint, ut uincantur. Christus autem tunc conuersos superat, quum ipsi non sinunt superari se a diabolo.

9.10

Hinc Daud tulit regis diadema, populum serra disecuit et carpentis contriuit. In quibus uidelicet ante conuersionem regnabat diabolus, post conuersionem regnat Christus. Qui tunc serra secantur et carpentis conteruntur, quum per supplicia ad martyrii gloriam perueniunt. Et tunc Daud reuertitur Hierosolymam, quum Christus martyribus suis largitur pacis ęternę coronam.

X.**10.1**

Ammon, Daudis filius, uitiat Thamaram, Absalonis sororem, et rex ex eo tristatur. *Ammon* interpretatur filius populi mei. Hic mihi uidetur personam habere apostolorum, qui filii erant Hebreorum. Hi prius adamauerant Thamaram, Absalonis sororem, id est synagogam Iudeorum. Thamar enim dicitur amara, quod illi conuenit, quę adhuc sub maledicto erat. Quam postquam apostoli cognitam refutarunt sequentes Christum, Iudei eos persequi coeperunt. Horum Iudeorum personam *Absaloni* tribuendam censeo, quum patris luctus interpretetur. De quibus pater⁴⁷ per prophetam queritur dicens: Filios enutriui et exaltaui et ipsi spreuerunt me.⁴⁸ Displicuit Christo suscitata seditio aduersus apostolos, et ait: Si me queritis, sinite hos abire.⁴⁹

10.2

Absalon id est pharisei fugiunt in *Gessur*; quę interpretatur applicans lumen. Hęc est Lex, quę rite intelligentibus applicat lumen ueritatis, non intelligentibus tenebras erroris. Tunc ergo Iudei fugerunt in *Gessur*, quum nihil spiritaliter intelligentes clamabant: Legem habemus, et secundum legem nostram debet mori.⁵⁰

10.3

Ioab, qui dicitur inimicus, blanditur Absaloni, id est Iudeos per blandimenta decipit et eos per mulierem Thecuitem cum Christo reconciliare nititur: per somnia terrens uxorem Pilati, ita ut illa suaderet marito dimittere Christum. *Thecua* tuba interpretatur. Pilati itaque coniux tuba erat, quam inflabat Ioab inimicus, ut passionem Christi, orbi salutiferam futuram, impediret. Absalon autem incendit Ioabi messem, quando Iudei non consenserunt dimitti Christum, sed cruci figi.

⁴⁶ 147r

⁴⁷ 147v

⁴⁸ cf. filios enutrivi et exaltavi ipsi autem spreuerunt me *Is* 1,2

⁴⁹ cf. si ergo me quaeritis sinite hos abire *Io* 18,8

⁵⁰ nos legem habemus et secundum legem debet mori *Io* 19,7

10.4

Absalon deinde regnum auferre nititur Daudi patri. Quia Iudei de Christo dixerunt: Nolumus hunc regnare super nos,⁵¹ et: Qui se regem facit, contradicit Cęsari.⁵² Absalon abutitur concubinis patris, hoc est Iudei peruertunt sensum Veteris scripturę, litteram quę⁵³ occidit sequentes, non spiritum qui uiuificat.⁵⁴ Fugit Daud Absalonem; et Christus Iudeos fugiens per medium illorum ibat, quia nondum uenerat hora eius.⁵⁵

10.5

Mittitur Ioab cum exercitu contra Absalonem. Semper Ioab contra impios mittitur: quia impii semper sub potestate diaboli sunt.

10.6

Defecit Absalonis uirtus, et per capillos implicatus a Ioabo transfigitur. Iudei erroribus implicati diabolo subduntur.

10.7

Daud luget Absalonem: Christus deflet Iudeos et pro illis sollicitus orat patrem, ut ignoscat eis.

10.8

Et quoniam Christi mysteria diuino succedebant consilio, ideo Absalon secutus dicitur consilium Chusi, qui interpretatur arcanum siue profunditas. Iudicia enim Dei abyssus multa.⁵⁶

10.9

Achitophel uero, quia Chusi consilium suo prelatum uidit, suspensio sibi uitam eripuit. Hic est Iudas, qui tradens sanguinem iustum, quum se peccasse animaduerneret et coapostolos suos sibi preponendos sciret, de uenia desperans, suspendit se et crepuit medius.⁵⁷ Porro Achitophel non solum facto Iudam figurabat, sed etiam nomine. Interpretatur enim frater meus ruens. Nam qui apostolus Christi erat, proditor factus est Christi et corruit in infernum.

10.10

Cęterum, quum fugeret Absalonem, Daud cliuum oliuarum flens ascendisse dicitur; et Christus fleuit⁵⁸ super Hierusalem uidens futurum eius excidium.

XI.**11.1**

Venit ad Daudem Siba cum muneribus, et dominum suum Miphibosetum accusauit defectionis. Quamobrem Daud asscripsit ei bona domini sui. *Sibam* diximus interpretationem conuersi habere. Conuersus ad Christum sortitur domini

⁵¹ *Lc 19,14*

⁵² *Io 19,12*

⁵³ 148r

⁵⁴ *cf. II Cor 3,6, ut supra*

⁵⁵ *Io 7,30*

⁵⁶ *cf. iudicium tuum abyssus multa Ps 36 (35),7*

⁵⁷ *cf. Act 1,18*

⁵⁸ 148v

sui bona. Sic gentiles conuersi sortiti sunt bona æterna, Iudeis ante promissa. Quos Iudeos *Miphiboseth* hoc loco figurauit. Os enim confusum interpretatur. Est autem confusio etiam ad mortem,⁵⁹ ut ait Scriptura.

11.2

Dauid uenit in Baurim et patitur maledicta Semei. Baurim interpretatur electi. Venit Christus inter electos suos discipulos et maledicitur ei a Iudeis. Quos ideo designat *Semeus*, quia interpretatur: audi mihi. Hoc illis congruit, qui suam, non Dei uoluntatem sequuntur.

11.3

Victo Absalone Dauid reuertitur in Hierusalem. Christus confusus Iudeis per resurrectionem suam redit ad patrem, ascendens in cælum.

XII.

12.1

Dauidi a prælio uictori reuertenti prima occurrit tribus Iuda. Et Christo gentiles, per prædicationem apostolorum conuersi, primi occurrerunt non passibus, sed fidei confessione, quæ dicitur Iuda.

12.2

Occurrit et *Siba* cum filiis, qui et ipse (ut dictum est) interpretatur conuersus.

12.3

Occurrit et *Miphiboseth*, sed habitu tristis, et exostulauit in Sibam seruum, qui per dolum sua præriperat.⁶⁰ *Miphiboseth* Iudeos significare diximus. Qui quoniam occurrisse Christo dicitur, de his, qui conuersi fuerant, intelligere debemus, alioquin Christo occurrere non potuissent. Iudei isti dolebant hereditatem suam translata esse ad gentiles. Christus uero, qui non erat acceptor personarum,⁶¹ sed meritum, ibi diuidi iubet hereditatem, ubi æqualem uidet fidem.

12.4

Berzelaum Galaditem, ut secum habitaret, inuitauit Dauid, sed ille excusauit se et reliquit ei Chamaam filium, quem Dauid gratanter accepit. *Berzelai* dicitur fortitudo mea, *Chamaan* fidelis uel fidelitas populi interpretatur. Fortitudinis quippe filius est qui fideliter credit. Hęc est enim uictoria (ut Apostolus ait), quæ uincit mundum, fides nostra.⁶² Et talem quidem Christus amplexatur, ut Dauid Chamaam.

12.5

Altercantur tribus Israel cum tribu Iuda. Hodie quoque infideles Iudei cum Christianis contendunt. Iuda est quicumque confitetur Christum.

12.6

Seba seditionem mouit contra Dauidem. Seba interpretatur eloquentia. Seba igitur heresiarchę sunt, qui eloquentię suę uiribus freti aduersus Euangelii fidem latrabant.

⁵⁹ cf. confusio comedit laborem patrum nostrorum... dormiemus in confusione nostra *Ier 3,24-25*

⁶⁰ 149r

⁶¹ cf. non est personarum acceptor *Deus Act 10,34*

⁶² cf. et haec est victoria quae uincit mundum fides nostra *I Io 5,4*

12.7

Rex ingressus Hierosolymam concubinas ab Absalone pollutas a se separat. *Concubinas* Daudis Vetus testamentum diximus significare. Quod quia a plerisque⁶³ Iudeorum male intellectum erat, ab Absalone pollutum dicitur, quod Christus Euangelio succedente exclusit.

12.8

Dauid ducibus præcipit, ut persequantur Sebam, seditionis autorem. Et Christus ecclesie suę doctores dedit, qui ueritatis argumentis persecuti sunt hereticorum errorem.

12.9

Ioab Amasam per amicitie simulationem peremit et cum Abisa fratre Sebam obsedit in oppido Abela. *Amasa* (ut supra est dictum) interpretatur indignans ei. Et in Prouerbiis dicitur: Stultum interimit iracundia.⁶⁴ Blanditur iracundis diabolus, ut uindictam appetant, et sic deceptos in æternum trahat interitum. Seba obsidetur in oppido Abela, quę interpretatur commissio eius. Tunc hereticus in Abela obsidetur, quum ab his, quibus diuino nutu commissum est, impugnatur.

12.10

Mulieris prudentis suasu occiditur, quum Diuine scripturę conuincitur testimoniis.

12.11

Et tunc ab eius persecutione Ioab recedit, quum iam illum sua obstinatione damnatum uidet.

12.12

Famem triennem sustinet populus pro Saulis crimine, qui contra Iosue iusiurandum occidit Gabaonitas. Daudis iussu satisfactum est Gabaonitis, septem hominibus traditis de genere Saulis, in quibus duo filii erant Saulis ex Respha coniuge. Hos illi suspendio necauerunt. Respha ab⁶⁵ eis non recessit, donec sepelirentur. *Gabaon* interpretatur uallis moestitie, *Saul* abutens, *Respha* currens uelox. Saul abutens foenerator est. Domestici Saulis foeneratoris heredes sunt, qui et Resphę filii sunt, id est auaritie. Quę ideo uelociter currens dicitur, quia cito eos ditat, qui foenore non abstinent. Sed quoniam foenore parta restitui debent spoliatis, qui Gabaonite, hoc est uallis moestitie, appellantur, quia supra sortem usuram soluendo tristantur, noster ergo Dauid Christus tradit illis foeneratoris heredes, qui male partam hereditatem dispensare neglexerunt. Et ipsi eos suspendere dicuntur, quia ipsorum causa damnantur. Respha, id est auaritia, mater usque ad suspendium eos comitatur. Quibus damnatis fames cessat in populo, quia sublata usura et illicitis contractibus legis poena repressis, cessat auri sacra fames,⁶⁶ ex qua omne malum oriri solet.

⁶³ 149v

⁶⁴ cf. stultum interficit iracundia *Iob* 5,2

⁶⁵ 150r

⁶⁶ Verg. A. 3,57

12.13

In p̄lio cum Palestinis commisso Iesbenodob⁶⁷ Palestinus percussurus Dauidem exceptus est telo Abisai et interemptus. *Iesbenodob* interpretatur coequatus mihi spontanee. Abisa dicitur pater salutis. Palestini igitur, id est gentiles idolatrę, impugnabant religionem Christi, et Iesbenodob aliquis eorum imperator Christianos cędendo putabat se ęqualem⁶⁸ esse Deo. Abisai autem telo, qui est pater salutis, percussus periit, ob errorem et sęuitiam ad inferos damnatus.

12.14

Dauid ultra non est permissus ire in p̄lium, id est Christianorum persecutio ab idolatris fuit aliquantisper intermissa.

12.15

Secundo bello Sabochus⁶⁹ interemit Zaphum. *Saboch* interpretatur irretinens conuersio, Zaph illuminatio. Mihi uidetur Saboch iste eum designare conuersum, qui uel adhuc de religione dubitat uel a peccatis non abstinet: ideo irretinens conuersio dicitur, et fidei lumen, quod est Zaph, in se interimit. Quia fides sine operibus mortua est,⁷⁰ et de fide dubitans infidelis est.⁷¹

12.16

Tertio bello Adeodatus interimit Goliam. *Adeodatus* Latinum nomen esse, non Hebreum puto, et eos significare, qui per fidem ex Deo nati dicuntur. Hi Goliam interimunt, dum superatis diaboli tentationibus Deo uiuunt.

12.17

Quarto bello Ionathas, Samę filius, hominem XXIII digitos habentem interficit. Ionathas (ut dictum est) Spiritus Sancti donum significat. Et quoniam sextus digitus in manibus et pedibus naturę superfluitas est, ideo talem hominem superat Ionathas. Qui enim Spiritus Sancti charismata possidet, superflua abiicit et, tantum necessariis contentus, Deo seruit.⁷²

XIII.**13.1**

Dauid ab omnibus inimicis liber gratias agit Domino: morti proximus psalmos decantat, futura de Christo p̄dicat. Et Christus in Euangelio: Gratias tibi inquit ago, Pater, qui abscondisti hęc a sapientibus terrę et reuelasti ea paruulis.⁷³ Idem hymno dicto ascendit in Montem oliuarum et de sua passione et resurrectione futura discipulos p̄monet et de secundo suo ad iudicium aduentu.

⁶⁷ sic; em. Marcovich in Iesbenodob

⁶⁸ 150v

⁶⁹ corr. MS ex Sadochus

⁷⁰ Iac 2,26

⁷¹ cf. *Extra, De haereticis, c. 1* Dubius in fide infidelis est

⁷² 151r

⁷³ cf. confiteor tibi Pater Domine caeli et terrae quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis *Mt 11,25*

13.2

Dauid numerando populos peccat, et pestilentia uastat regnum: penitendo et orando sedauit Dei indignationem. Christus humani generis peccata assumpsit, supplicia patitur, orat pro populo patrem, et perfidie pestilentia fidei illustratione fugatur.

13.3

Dauid statuit altare Domino in area Areunę, quam emit. Obtulit holocausta, et Deus propiciatus est terre. Christus obtulit corporis sui holocaustum in ara crucis. Ara ista posita fuit in area Areunę. *Areuna* interpretatur arca uel repositio, quia crucis mysterium in arca consilii diuini repositum erat ab initio. Vel in arca aut area, id est in hoc mundo, quem a Deo alienatum Christus suo sanguine redemit et ecclesiam suam in eo edificauit.

13.4

Dauidem senectute frigentem Abisach, Sunamitis puella, suis amplexibus calefacit. *Abisach* interpretatur⁷⁴ patris mei incensum uel patris mei holocaustum. Abisacham hanc Mariam uirginem matrem esse existimo, cuius precibus Christus Dominus, nobis iratus, placatur et amore erga genus humanum magis incalescit. Ipsa patris incensum est, dum orat, iuxta illud: Oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.⁷⁵ Ipsa patris est holocaustum, dum sua erga peccatores pietate accensa, Deum etiam patrem illis placat, ut uindictam differat et penitentiam expectet peccatorum. Dauid non cognouisse eam dicitur, quia uirgo peperit et uirgo post partum permansit.

XIII.**14.1**

Postremo Adonias, Dauidis filius ex Agita, appetit regnum, sed uota eius frustrantur, Salomone in regnum succedente. *Adonias* Domini donatio interpretatur, *Agith* festiua uel sollemnis, *Salomon* pacificus uel retributor. Adonias Iudeos figurabat, qui erant Domini donatio, quia dicti sunt populus Dei. Hi Agith, id est festorum et sollemnium, filii erant, dum Lex uetus uigeret. Sed quoniam Noua quoque lege succedente a ueteribus institutis et cerimoniis desistere nolebant, ideo regnum expetisse dicuntur. Succedente autem Salomone pacifico, id est lege Euangelica, que maledictum uertit in benedictionem, dissipatum est Adonie ueteris regnum, et nouus Salomon dominari coepit in cordibus populi fidelis. Et id quidem⁷⁶ Bersabe procurante, hoc est Scripturis futurum predicientibus, et Nathano id est dono Dei adiuuante. Ergo Salomon, id est lex Euangelica, in solio sedit Dauidis et inter credentes regnare coepit, Dauide iubente, id est Christi uirtute, qui talem nouitatem dedit nobis.⁷⁷ Fugit igitur Adonias, cessarunt uetera, et Salomon sedit in solio, noua facta sunt omnia.⁷⁸

⁷⁴ 151v⁷⁵ *Ps 140 (141),2*⁷⁶ 152r⁷⁷ nobis *corr. MS ex hominibus*⁷⁸ *cf. si qua ergo in Christo nova creatura vetera transierunt ecce facta sunt noua II Cor 5,17*

14.2

Dauid moriens dat p̄cepta Salomoni, ut Deum colat, ut Ioabum puniat, ut Semeum coerceat, ut Berzelai filios charos habeat. Obiit et sepultus est in Syon. Regnauit annos XL. Sic Christus, passioni proximus, dedit p̄cepta apostolis, ut diligentur inuicem, et potestatem dedit eis contra demonia, quod est Ioabum punire. Iussit eos Euangelium p̄dicare gentibus, quod est Semeum coercere, Dauidi maledicentem. Berzelai filios charos habere est in fide constantes diligere. *Berzelai* enim (ut diximus) interpretatur fortitudo. Dauid sepelitur in arce *Syon*, quę interpretatur speculatio. In illis enim habitat Christus, qui diuinitatem eius contemplantur et in homine Deum adorant. Dauid regnauit annos XL. Sed Christus in terra uersatus est annis XXXIII, quia longiora sunt Legis ueteris tempora quam nouę, quę data est in fine sęculorum.

(Epilogus)

Sic mihi Dauidis historiam⁷⁹ quam carmine complexus sum, exponere libuit. Siquis huic Scripturę magis congrua monstrauerit, eius sententię adhęrere non me pigebit. Interim et mea contentus ero dummodo a religionis nostrę fide nusquam aberret. Hoc autem a lectoribus nostris postulo, ut inconcinitati uerborum meorum parcant, et ad diuina altius quam a me explanata sunt contemplanda suoapte ingenio insurgant. Talibus enim occupari, in Deo uiuere est. Cui laus et gloria semper.⁸⁰

AMEN.

---

⁷⁹ 152v

⁸⁰ dummodo... semper. *notatum in codice*

INDEX NOMINVM

Conscribuntur personae, scripta, loca. Lemmatibus numeri capitulorum et paragraphorum adiciuntur, ita ut 12.9 paragraphum nonum capituli secundi decimi significet; P sigla prologus notatur. Ubi necesse videbatur, paucis explanavi de qua persona vel de quo loco ageretur. Nonnullis in locis rettuli e textu *etymologias* et *TYPOLOGIAS*. Afferuntur etiam, sive in uncinis parentheticis sive ut lemma minus, et lapsus calami quos Marulus fecit.

- Abela (oppidum) *commissio eius* 12.9
 Abiathar (Achimelechi filius) 3.7
 Abigail 4.7
 Abigailem 4.7, 5.1
 Abisa *pater salutis* 12.9, 12.13
 Abisai 12.13
 Abisach *patris mei incensum uel patris mei holocaustum* MARIA 13.4
 Abisacham 13.4
 Abner *lapis lucidus* DIABOLVS, LEX 7.2, 7.5, 7.6, 7.10
 Abnero 7.2, 7.6, 7.10
 Absalon *patris luctus* 10.2, 10.3, 10.4, 10.8
 Absalone 11.3, 12.7
 Absalonem 10.4, 10.5, 10.7, 10.10
 Absaloni 10.1, 10.3
 Absalonis 10.1, 10.6
 Achila *susceptio eius* 5.4
 Achilleꝯ 5.4
 Achimelech 3.3
 Achimelechi 3.7
 Achinoe *fratris decus*
 Achinoen 5.2
 Achis *frater meus* 3.4
 Achim 3.4, 5.6
 Achitophel *frater meus ruens* 10.9
 Adadezer (Adadozer) *pręcipuus separator*
 8.11, 8.12
 Adadezerum 8.11
 Adadozeri 9.2
 Adadozero 9.2
 Adeodatus PER FIDEM EX DEO NATI 12.16
 Adonias (Daudiis filius) *domini donatio* IVDEI
 14.1
 Adonię 14.1
 Agag 1.2
 Agith Daudiis uxor *festiua uel solemnis* FESTI
 ET SOLEMNITATES 14.1
 Agita 14.1
 Amalech *gens bruta ac fatua* 1.2
 Amalechitarum 1.2
 Amalechitis 6.1
 Amasa *indignans ei* 12.9
 Amasam 12.9
 Ammon *filius populi mei* 10.1
 Ammoniteꝯ *comprimentes me*
 Ammonitarum 9.2, 9.3
 Ammonitis 9.2
 Annon *gratificationi murmurans* 9.2
 Apostolus (Paulus) P.1
 (Ioannes) 12.4
 Areuna 13.3
 Areunę 13.3
 Arrius
 Arrium 6.1
 Asahel frater Ioabi *uidens deum* 7.6
 Baurim urbs *electi* 11.2
 Benjamin tribus 1.2
 Bersabe *fons septimus, fons iuramenti, puteus satians, puteus saturitatis* 9.4, 9.6, 14.1
 Bersaba 9.4
 Bersaben 9.4
 Berzelai *fortitudo mea, fortitudo* 12.4, 14.2
 Berzelaum 12.4
 Bethlem 7.7
 Ceila *sustollens se ipsam* 4.1
 Cęsar
 Cęsari 10.4
 Chamaan *fidelis uel fidelitas populi* 12.4
 Chamaam 12.4
 Christiani
 Christianis 6.3, 12.5
 Christianorum 12.14
 Christianos 8.3, 9.2, 12.3
 Christus 1.1, 1.2, 1.4, 1.5, 2.2, 2.6, 2.7, 3.1, 3.3, 3.5, 3.7, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7, 5.1, 5.6, 5.9, 6.1, 6.4, 7.1, 7.3, 7.12,

- 8.2, 8.4, 8.9, 8.11, 9.2, 9.4, 9.7, 9.9, 9.10, 10.4, 10.7, 10.10, 11.2, 11.3, 12.3, 12.4, 12.7, 12.8, 12.12, 13.1, 13.2, 13.3, 13.4, 14.2
- Christi P.2, 1.6, 2.1, 2.5, 2.8, 3.4, 5.1, 5.2, 5.3, 5.6, 7.2, 7.9, 7.11, 7.12, 8.3, 8.6, 8.7, 8.9, 9.1, 9.4, 9.5, 10.3, 10.8, 10.9, 12.13, 14.1
- Christo 1.2, 2.5, 2.8, 3.6, 4.1, 4.6, 5.3, 7.2, 7.10, 7.12, 8.1, 8.3, 8.4, 8.6, 8.11, 9.2, 9.6, 10.1, 10.3, 10.4, 12.1, 12.3, 13.1
- Christum P.2, 1.2, 1.3, 1.6, 2.3, 2.4, 3.2, 3.4, 4.3, 5.4, 5.8, 6.3, 7.11, 8.3, 8.8, 8.12, 9.6, 10.1, 10.3, 11.1, 12.5
- Chusi *arcanum siue profunditas* 10.8, 10.9
- Dauid 1.1, 1.2, 1.4, 2.1, 2.6, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7, 5.1, 5.2, 5.5, 5.6, 5.9, 6.1, 6.4, 7.1, 7.3, 7.12, 8.2, 8.4, 8.11, 8.13, 9.1, 9.2, 9.4, 9.7, 9.10, 10.4, 10.7, 10.10, 11.1, 11.2, 11.3, 12.4, 12.8, 12.12, 12.14, 13.1, 13.2, 13.3, 13.4, 14.2
- Dauide 1.3, 2.4, 4.1, 4.3, 8.9, 9.6, 14.1
- Dauidem P.2, 1.6, 2.2, 2.3, 2.8, 3.2, 3.7, 5.4, 7.10, 7.11, 8.10, 9.4, 9.9, 11.1, 12.6, 12.13, 13.4
- Dauidi 2.5, 5.3, 7.9, 7.10, 7.11, 8.1, 8.4, 8.9, 8.12, 10.4, 12.1, 14.2
- Dauidis P.1, 7.5, 7.11, 7.12, 9.2, 10.1, 12.7, 12.12, 14.1, 14.2
- Deus 4.7, 7.11, 7.12, 9.4, 13.3
- Dei 1.1, 3.4, 5.6, 7.7, 7.9, 7.10, 7.12, 8.7, 8.9, 9.4, 9.6, 10.8, 11.2, 13.2, 14.1
- Deo 7.9, 8.9, 8.11, 12.13, 12.16, 12.17, 13.3, 14.2
- Deum 1.1, 1.2, 5.10, 7.6, 8.11, 9.1, 13.4, 14.2
- Dominus 3.4, 4.4, 9.4, 13.4
- Domini 5.5, 8.8, 9.4, 11.1, 14.1
- Domino 9.6, 13.1, 13.3
- Dominum 1.1
- Emath *formidans eos* 8.12
- Engadi *oculus tentationis* 4.4
- Euangelium 4.6, 7.5, 14.2
- Euangelii 1.5
- Euangelio 1.1
- Gabaon *uallis moestitię* 12.12
- Gabaonitę 12.12
- Gabaonitas 12.12
- Gabaonitis 12.12
- Gad 3.5
- Galadites (Berzelaus)
- Galaditem 12.4
- Gelboe *aceruum pluuiarum* 6.3
- Gessur *applicans lumen* 10.2
- Gethei *torcularia* 3.3, 3.4
- Getheorum 3.4
- Golias 3.3
- Golię 3.3
- Goliam 1.5, 12.16
- Hebri
- Hebreorum 10.1
- Hebron *uisio sempiterna* 7.1, 7.3, 7.8, 7.9, 7.11
- Hierosolyma *pacifica uel uisio pacis* 7.12
- Hierosolymam 8.11, 9.10, 12.7
- Hierusalem 7.12, 8.7, 10.10, 11.3
- Hiram *uigilans* 8.1
- Iaba *intelligentia* 6.3
- Iabitę *intelligentes* 6.3
- Iabitis 7.1
- Idumei *ruffi, rubei, terreni, sanguinei* 8.13
- Idumeos 8.13
- Iebusei *conculcatio mea*
- Iebuseos 7.12
- Ierusalem *cf.* Hierusalem 7.2
- Iesbenodob (Iesbonedob) 12.13
- Iesboseth *coęquatus mihi* 7.2
- Iesus *cf.* Christus 5.5
- Iezrahel *uidentes deum* 5.10
- Ioab *inimicus* EVANGELIVM, DIABOLVS 7.5, 7.8, 9.2, 9.3, 9.9, 10.3, 10.5, 12.9, 12.11
- Ioabus 7.5
- Ioabi 7.6, 10.3
- Ioabo 10.6
- Ioabum 14.2
- Ioannes (apostolus) 1.4
- Ioannes Baptista
- Ioanne 2.5
- Ioannem 6.3
- Ionathas *columbę donum* 2.1; Samae filius 12.17
- Ionatha 2.1
- Ionathę 6.4, 9.1
- Iosuę 12.12
- Isboseth 7.2, 7.10
- Isbosethi 7.5, 7.11

- Isbosethum 7.11
 Isbosethus 7.10
 Israel 6.4, 7.10, 12.5
   Israhelitę 6.3
   Israhelitarum 5.9
 Iuda tribus *hi qui Christum confitentur* 1.1,
   1.2, 3.5, 12.1, 12.5
   Iudam 10.9
 Iudas (apostolus) 4.3, 10.9
 Iudea
   Iudeam 5.7
 Iudei 1.3, 2.2, 2.4, 2.5, 4.5, 5.2, 5.3, 5.5, 5.8,
   6.3, 7.2, 8.8, 9.5, 10.1, 10.2, 10.3,
   10.4, 10.6, 12.3, 12.5
   Iudeis 1.1, 1.2, 2.1, 2.5, 3.3, 3.4, 4.3, 5.5,
   8.9, 9.6, 11.1, 11.2, 11.3
   Iudeorum 2.1, 2.3, 2.7, 2.8, 3.2, 3.3, 3.6,
   5.4, 5.10, 8.9, 10.1, 12.7
   Iudeos P.2, 1.4, 3.7, 4.3, 5.5, 9.6, 10.3,
   10.4, 10.7, 11.1, 12.3, 14.1
   Iudeum 7.10, 7.11
 Lex *cf.* Instrumentum, Scriptura 2.1, 6.3,
   10.2; Vetus, Euangelica 14.1
   Legis utriusque P.2; 2.1; Veteris 14.2
   Legem 7.10, 9.6, 10.2
   Legi Nouę 3.5; 7.1, 7.5
   Lege Noua, Euangelica 14.1
 Manicheus
   Manicheum 6.1
 Maria *cf.* Virgo
   Mariam 13.4
 Michol *aqua ex omnibus* AQVA BAPTISMI IN-
 TER OMNES OPTABILIOR 2.5, 2.6, 5.3
   Michola 2.8
   Micholam 5.3, 7.10
 Miphiboseth *os confusum, os uerecundum*
 9.1, 11.1, 12.3
   Miphibosetum 9.1, 11.1
 Moabitę *de patre geniti* 8.11
   Moabitis 8.11
 Nabal *stultus et fatuus* 4.7
   Nabale 5.1
   Nabalem 4.7
 Nathan *donans donum uel donatus gratię*
   8.10
   Nathano 14.1
 Noba
   Nobę 3.6
 Nouum instrumentum *cf.* Euangelium, Lex,
   Scriptura
   Noui P.1
 Obededon *seruiens ruffo* 8.6
 Odolla *testimonii approbatio* 3.5
   Odollam 3.5
 Oza 8.5
 Palestina
   Palestinam 5.6
 Palestini *oris confusiones, ora maleatorum;*
   ore contudentes GENTILES 1.6, 5.7,
   5.10, 8.3, 8.11, 12.13
   Palestinis 4.1, 6.3, 8.4, 12.13
   Palestinorum 2.5, 2.6
   Palestinos 1.5, 5.6, 8.3, 8.11
   Palestinus 12.13
 Phalti *liberatus* 5.3
   Phalto 5.3
 Phara *ferocitas* 4.6
   Pharam 4.6
 Photinus
   Photinum 6.1
 Pilates
   Pilati (coniux) 10.3
 Prouerbia (liber Veteris testamenti)
   Prouerbiis 12.9
 Rabba *iudicium* 9.3, 9.9
   Rabbam 9.3, 9.9
 Raphidim *tentatio uel laxę manus* 8.3
 Renon *ecclesia uel congregatio* 7.11
 Respha 12.12
   Resphę 12.12
 Romani 5.7
   Romanis 7.2
 Saboch *irretinens conuersio* CONVERSVS QVI
   VEL ADHVC DE RELIGIONE DVBITAT VEL
   A PECCATIS NON ABSTINET 12.15
   Sabochus 12.15
 Salomon 9.8, 14.1
   Salomone 8.7, 8.9, 14.1
   Salomoni 8.9, 14.2
 Saluator
   Saluatorem 1.1, 4.5
   Saluatori 8.11
 Sama (pater Ionathae)
   Samę 12.17

- Samuel *audiens deum* 1.2, 4.6
 Samuelem 1.1, 3.1
 Saul 1.1, 1.3, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 4.3, 4.5, 5.3, 5.4, 5.5, 5.8, 6.3, 12.12
 Saule 3.6, 4.3
 Saulem P.2, 2.7, 2.8, 5.5, 5.7, 6.3, 7.1
 Sauli 4.5
 Saulis 1.4, 2.1, 2.5, 5.5, 5.9, 6.4, 7.2, 12.12
 Scriptura (*cf.* Vetus testamentum, Lex, Eu-angelium) Diuina, Sancta, utraque 9.4
 Scripturam, Sanctam 9.4
 Scripturarum 5.5; ueterum 5.10
 Scripturas 9.4
 Scripturę 2.1, 4.5, 6.3
 Scripturis 14.1
 Seba *eloquentia* 12.6, 12.9
 Sebam 12.8, 12.9
 Semeus *audi mihi* 11.2
 Semei 11.2
 Semeum 14.2
 Siba *conuersio* 9.1, 11.1, 12.2
 Sibam 9.1, 11.1, 12.3
 Sicelech *defecatio uocis adductę* 5.6, 6.1, 6.2
 Soba *serra secans* 8.11, 9.2
 Sobę 8.11,
 Sobab
 Sobabum 9.2
 Sunamitis puella *cf.* Abisach 13.4
 Syon 7.12, 14.2
 Syria *superbia, sublimitas* 8.11, 9.2
 Syri 8.11
 Syris 8.11
 Syros 9.2
 Thamar *amara* 10.1
 Thamaram 10.1
 Thecua (urbs) *tuba* 10.3
 Thecuites mulier PILATI CONIVX
 Thecitem mulierem 10.3
 Thou rex Emath *amens uel errans* 8.12
 Tyrus *fortitudo* 8.1
 Tyri rex *cf.* Hiram 8.1
 Vetus testamentum *cf.* Lex, Scriptura 12.7
 Veteris instrumenti P.1
 Veteris scripturę 4.5, 10.4
 Virgo *cf.* Maria
 Virginem immaculatam 4.7
 Vrias *lux mea Dei, siue lumen meum Domini, uel Dominus ignis meus, aut Dominus incendium meum* 9.4
 Vrię 9.4
 Vriam 9.4
 Vria 9.6
 Zaph *illuminatio FIDEI LUMEN* 12.15
 Zaphum 12.15
 Ziph (urbs) *flores germinans* 4.2
 Ziphei 5.4
 Zipheis 4.3, 5.4
 Zipheus IUDAS 4.3